

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІНФРАСТРУКТУРИ ТА ТЕХНОЛОГІЙ
КИЇВСЬКИЙ ІНСТИТУТ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ
ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ ЗАЛІЗНИЧНИМ ТРАНСПОРТОМ

Кафедра екології та безпеки життєдіяльності

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету управління
залізничним транспортом

Олег СТРЕЛКО

2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Збалансоване природокористування та ресурсозбереження»

Освітньо-професійна програма «Екологія транспортної інфраструктури
Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)
Галузь знань 10 «Природничі науки»
Спеціальність 101 «Екологія»

2024-2025 навчальний рік

Соловйова Л.М. Збалансоване природокористування та ресурсозбереження. Робоча програма освітнього компонента для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за ОПП «Екологія транспортної інфраструктури» (спеціальність 101 Екологія). Київ: ДУІТ, 2024. – 15 с.

Розробник: кандидат історичних наук, доцент кафедри екології та безпеки життєдіяльності Соловйова Любов Маратівна.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри «Екологія та безпека життєдіяльності». Протокол від «30» серпня 2024 року № 1

В. о. завідувача кафедри

(підпис)

Олена СОРОЧИНСЬКА

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, ОПП, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів 3	Галузь знань 10 Природничі науки	Обов'язкова дисципліна	
	Спеціальність 101 Екологія		
Модулів – 2	ОПП «Екологія транспортної інфраструктури»	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		3-й	—
Індивідуальне завдання		Семестр	
Загальна кількість годин - 90		5-й	—
Тижневе навантаження студента (денна форма навчання): - загальних - 6 - аудиторних – 2 - самостійна робота - 4	Освітній ступінь бакалавр	Лекції	
		15	—
		Практичні, семінарські	
		15	—
		Лабораторні	
		не передбачено	
		Самостійна робота	
		60	—
		Індивідуальні завдання:	
		не передбачено	
Вид контролю:			
залік	—		

Примітка.

Співвідношення аудиторного навантаження занять до повного навантаження:

- для денної форми навчання – 30/90 (34 %)

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Збалансоване природокористування - це система діяльності, покликана забезпечити економну експлуатацію природних ресурсів і найбільш ефективний режим їх відтворення з урахуванням перспективних інтересів господарства, що розвивається, та збереження здоров'я людей.

Природні ресурси є матеріальною основою розвитку народного господарства, збереження матеріального і культурного рівня життя людини. Рациональне використання природних ресурсів не призводить до різких змін природно-ресурсного потенціалу в довкіллі, зокрема зводить до мінімуму порушення природних кругообігів речовин. Збалансоване природокористування, ґрунтуючись на екологічних законах і принципах, потребує розробки нових підходів для вирішення екологічних проблем.

2.1 Метою дисципліни є формування у фахівців теоретичних знань, умінь та практичних навичок у галузі організації і контролю за використання природних ресурсів і компонентів довкілля (корисних копалин, поверхневих і підземних вод, вод морів та океанів, ґрунтів тощо), оцінки рівнів негативного впливу на них антропогенних навантажень, розробки науково обґрунтованих рекомендацій щодо проведення природоохоронних і природовідновлювальних заходів.

2.2 Основними завданнями вивчення дисципліни є визначення пріоритетних напрямків у збалансованому природокористуванні та ресурсозбереженні, мати системне уявлення про збалансоване природокористування та ресурсозбереження, як сучасну концептуальну основу виробництва, діяльності суспільства та про сутність сучасних проблем взаємодії суспільства і природи.

Завдання програми: набути загальних і фахових компетентностей, передбачених ОПП «Екологія транспортної інфраструктури», а саме:

ЗК01. Знання та розуміння предметної області та професійної діяльності.

ЗК12. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК13. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ФК1. Знання та розуміння теоретичних основ екології, охорони довкілля та збалансованого природокористування.

ФК2. Здатність до критичного осмислення основних теорій, методів та принципів природничих наук.

ФК5. Здатність до оцінки впливу процесів техногенезу на стан навколишнього середовища та виявлення екологічних ризиків, пов'язаних з виробничою діяльністю.

Програмні результати навчання (ПРН), які повинні бути досягнуті після опанування дисципліни, передбачених ОПП «Екологія транспортної інфраструктури», а саме:

ПРН-01. Демонструвати розуміння основних принципів управління природоохоронними діями та/або екологічними проектами.

ПРН-02. Розуміти основні екологічні закони, правила та принципи охорони довкілля та природокористування.

ПРН-03. Розуміти основні концепції, теоретичні та практичні проблеми в галузі природничих наук, що необхідні для аналізу і прийняття рішень в сфері екології, охорони довкілля та оптимального природокористування.

2.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі вищої освіти повинні:

знати:

- предмет, завдання і принципи збалансованого природокористування;
- визначення понять «природокористування», «збалансованість», «стійкість», «толерантність», «природні ресурси», «природні умови», «природно-ресурсний потенціал», «охорона природи» та ін.;
- наукове і методичне забезпечення системи збалансованого природокористування;
- нормативну і законодавчу базу природокористування, охорони і відновлення довкілля;
- класифікацію природних ресурсів;
- сучасні методи раціонального використання природних ресурсів, основні види та умови природокористування;
- сучасний стан, джерела забруднення, призначення, використання повітряних, земельних, лісових, водних, мінеральних, кліматичних, рекреаційних, біологічних ресурсів;
- основні принципи та методи раціонального використання та охорони природних ресурсів

вміти:

- володіти поняттєво-термінологічним апаратом;
- обґрунтовувати доцільність використання природних ресурсів залежно від їхніх властивостей та вибір методів і місць спостережень за станом довкілля;
- аналізувати методи видобування і використання природних ресурсів;
- проводити оцінку природно-ресурсного потенціалу держави та її регіонів та оцінювати екологічний стан водних, мінерально-

сировинних, земельних, лісових, рекреаційних, біологічних ресурсів певної території;

розробляти науково-обґрунтовані рекомендації для підтримки управлінських рішень в природоохоронній і природовідновлювальній діяльності.

Міждисциплінарні зв'язки: міждисциплінарні зв'язки в галузі збалансованого природокористування та ресурсозбереження грають важливу роль у вирішенні складних проблем. Основні напрямки цих зв'язків включають:

Інженерію: Інженери розробляють нові технології та матеріали для створення більш ефективних і екологічно чистих транспортних засобів.

Економіку: Економісти вивчають вплив ресурсозберігаючих технологій на витрати і прибуток транспортних компаній та суспільство в цілому.

Екологію: Екологи аналізують вплив транспорту на довкілля та допомагають розробляти рішення для зменшення негативного впливу.

Інформаційні технології: ІТ-спеціалісти розробляють системи моніторингу, автоматизації і управління для оптимізації ресурсозберігаючих процесів на транспорті.

Психологію та соціологію: Вивчення споживацьких звичок та психологічних аспектів може впливати на прийняття рішень щодо впровадження нових технологій.

Ця взаємодія допомагає створювати інноваційні рішення для підвищення збалансованого природокористування та ресурсозбереження в галузі транспорту та зменшення його негативного впливу на довкілля.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1

Тема 1. Закономірності, принципи і проблеми збалансованого природокористування.

- 1.1 Предмет, задачі та взаємозв'язок збалансованого природокористування і охорони природи
- 1.2 Правила (принципи) збалансованого природокористування та охорони природи
- 1.3 Основні ознаки природних ресурсів, їх класифікація
- 1.4 Взаємодія суспільства і природи

Тема 2. Охорона атмосферного повітря.

- 2.1 Основні принципи охорони атмосферного повітря
- 2.2 Методи і засоби очищення викидів від антропогенних джерел забруднення

- 2.2.1 Класифікація, характеристика пиловловлювачів та сфера їх застосування
- 2.2.2 Сухі пиловловлювачі, їх характеристика та сфера застосування
- 2.2.3 Метод фільтрації. Повітряні фільтри, їх характеристика і сфера вживання
- 2.2.4 Абсорбційне (мокре) очищення газових викидів і їх апаратне оформлення
- 2.2.5 Методи очищення викидів від газоподібних речовин
- 2.3 Зниження токсичності вихлопних газів автотранспортних засобів
- 2.4 Захист довкілля від шумового забруднення

Тема 3. Використання, охорона та відтворення водних ресурсів

- 3.1 Основні положення щодо раціонального використання водних ресурсів
  - 3.1.1 Водний фонд України
  - 3.1.2 Контроль за використанням та охороною вод, відтворенням водних ресурсів
  - 3.1.3 Державний облік вод
  - 3.1.4 Водоохоронні зони
  - 3.1.5 Особливості користування водними об'єктами для потреб водного транспорту
- 3.2 Організація заходів щодо раціонального водокористування на підприємстві
  - 3.2.1 Промислове використання водних ресурсів
  - 3.2.2 Системи оборотного водопостачання
  - 3.2.3 Оцінка ефективності використання води підприємством
  - 3.2.4 Поточні індивідуальні норми водокористування для підприємства
  - 3.2.5 Методи очистки стічних вод
    - 3.2.5.1 Механічні методи очищення виробничих стічних вод
    - 3.2.5.2 Хімічні методи очищення виробничих стічних вод
    - 3.2.5.3 Фізико-хімічні методи очищення виробничих стічних вод
    - 3.2.5.4 Біологічні та біохімічні методи очищення виробничих стічних вод
    - 3.2.5.5 Очищення стічних вод на міських очисних спорудах

Змістовий модуль 2

Тема 4. Раціональне використання та охорона земельних ресурсів.

- 4.1 Антропогенний вплив на ґрунт
- 4.2 Захист ґрунтів

4.3 Основні принципи охорони і раціонального використання земельних ресурсів

4.4 Державний земельний кадастр та значення його ведення

Тема 5. Раціональне використання та охорона надр

5.1 Основні принципи та методи охорони і раціонального використання надр

5.2 Державний облік надр

5.3 Охорона надр

Тема 6. Раціональне використання і охорона біологічних ресурсів

6.1 Поняття про лісові ресурси

6.2 Лісові ресурси України та їх використання

6.3 Екологічний стан лісів та їх відновлення

6.4 Таксація рослин

6.5 Ресурси тваринного світу: компонентний склад, особливості експлуатації і відтворення

6.6 Основні принципи охорони, раціонального використання та охорони тваринного світу

6.7 Таксація тваринного світу

4. Структура та тематичний план навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	денна форма					заочна форма				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
		л	п	інд	с.р		л	п	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Модуль 1										
Тема 1. Закономірності, принципи і проблеми збалансованого природокористування.	15	3	2	–	11	–	–	–	–	–
Тема 2. Охорона атмосферного повітря.	16	3	2	–	11	–	–	–	–	–
Тема 3. Використання, охорона та відтворення водних ресурсів	15	3	4	–	12	–	–	–	–	–
Разом за змістовим модулем 1	46	9	8	–	34	–	–	–	–	–
Змістовий модуль 2.										
Тема 4. Раціональне використання та охорона земельних ресурсів.	13	2	2	–	9	–	–	–	–	–
Тема 5. Раціональне використання та охорона надр	13	2	2	–	9	–	–	–	–	–

Тема 6. Раціональне використання і охорона біологічних ресурсів	13	2	3	–	8	—	—	—	—	—
Разом за змістовим модулем 2	44	6	7	–	26	—	—	—	—	—
Усього годин	90	15	15	–	60	—	—	—	—	—

5. Теми практичних занять

Практичне заняття – це форма навчального заняття, при якій викладач організує детальний розгляд студентами окремих теоретичних положень навчальної дисципліни та формує вміння і навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання студентом відповідно сформульованих завдань.

Основні завдання циклу практичних занять:

- допомогти студентам систематизувати, закріпити і поглибити знання теоретичного характеру в галузі ергономіки;
- навчити студентів прийомам вирішення практичних завдань, сприяти оволодінню навичками та вміннями виконання розрахунків, графічних та інших видів завдань;
- навчити їх працювати з довідковою літературою, документацією і схемами;
- формувати вміння вчитися самостійно, тобто опановувати методами, способами і прийомами самонавчання, саморозвитку і самоконтролю.

№ з/п	Назва теми	Кількість годин (денна)	Кількість годин (заочна)
1.	Тема 1. Розрахунок показників раціональності природокористування.	2	—
2.	Тема 2. Розрахунок гранично-допустимих викидів забруднюючих речовин у атмосферне повітря від промислового джерела.	2	—
3.	Тема 3. Визначення розмірів плати за забруднення довкілля.	2	—
4.	Тема 4. Розрахунок накопичення обсягів утворення твердих побутових відходів у населеному пункті.	2	—
5.	Тема 5. Розрахунок викидів шкідливих речовин в атмосферу в результаті згорання на полігонах твердих побутових відходів та розміру позову, що пред'являється за забруднення атмосферного повітря.	2	—
6.	Тема 6. Оцінка якості поверхневих вод за гідрохімічним індексом забруднення води.	2	—
7.	Тема 7. Оцінка екологічної стійкості ландшафту в басейні річки.	3	—
	Разом	15	—

6. Теми для самостійної роботи

Самостійна робота студента – це основний засіб оволодіння навчальним матеріалом під керівництвом викладача у час, вільний від обов'язкових навчальних занять. Навчальний час, відведений для цього, визначається навчальним планом і залежить від загального обсягу годин, відведених для вивчення конкретної навчальної дисципліни.

Розподіл самостійної роботи включає в себе:

ПМК – підготовка до модульного контролю;

ПП – підготовка до практичних занять;

ППК – підготовка до підсумкового контролю (заліку/іспиту).

У робочій програмі навчальної дисципліни самостійна робота відображається у вигляді таблиці у розрізі тем та кількості годин, відведених для їх виконання.

№ з/п	Назва теми	Кількість годин (денна)	Кількість годин (заочна)
1.	Тема 1. Передумови й еволюція ресурсозберігаючої діяльності	9	—
2.	Тема 2. Фактори та напрямки ресурсозбереження	8	—
3.	Тема 3. Якісний та кількісний аналіз наслідків ресурсозберігаючої діяльності	9	—
4.	Тема 4. Нормативно-правова база у сфері ресурсозбереження	8	—
5.	Тема 5. Еколого-раціональні ресурсозберігаючі технології	9	—
6.	Тема 6. Основи ресурсозбереження на транспорті.	8	—
7.	Тема 7. Мотивація впровадження ресурсозберігаючих заходів	9	—
	Разом	60	—

7. Розподіл балів, які отримують студенти

Система ЄКТС передбачає 100-бальну шкалу оцінювання навчальних досягнень студента.

Студент при вчасному складанні двох модулів за семестр, звіту з практичних занять може отримати автоматично оцінку по курсу відповідно до наступної таблиці.

Модулі	Модуль I		Модуль II		Кількість балів у семестрі*	Підсумковий контроль (залік, екзамен)**
	Кількість балів за модуль	Модульний контроль	Кількість балів за модуль	Модульний контроль		
	40		50			
Змістові модулі	ЗМ 1		ЗМ 2			

Кількість балів за ЗМ та модульний контроль	20			20	30			20	90	10	
Кількість балів за видами роботи	Лекції	Практичні	СРС	Модульний контроль	Лекції	Практичні	СРС	Модульний контроль			
Відвідування	3				5						
Активність на заняттях		12				15					
Виконання СРС			5				10				
Наукова робота	Участь у наукових конференціях, семінарах, круглих столах, студентських олімпіадах та конкурсах – 0-15 балів додатково								15		

9. Критерії оцінювання модульного завдання (тест)

Завдання	Кількість балів
Питання 1-20	1
Разом	20

10. Критерії оцінювання екзаменаційного завдання (тест)

Завдання	Кількість балів
Питання 1-20	0,5
Разом	10

11. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка за 100-бальною шкалою університету / Grade according to 100-points scale of university	Оцінка за національною шкалою / Grade according to the national scale		Оцінка за шкалою ЄКТС / Grade according to ECTS scale
	Диференційована оцінка / Differentiated grade	Недиференційована оцінка / Undifferentiated grade	
90-100 (творчий рівень) / (creative level)	5 (відмінно) / (excellent)	Зараховано / Passed	A
82-89 (високий рівень) / (high level)	4 (добре) / (good)		B
75-81 (достатній рівень) / (sufficient level)			C

64-74 (задовільний рівень)/(satisfactory level)	3 (задовільно) / (satisfactory)		D
60-63 (задовільний рівень)/ (satisfactory level)			E
35-59 (низький рівень) / (low level)	2 (незадовільно з можливістю повторного складання) / (unsatisfactory with the possibility to repass the exam)	Не зараховано з можливістю повторного складання заліку / Failed with the possibility to repass the credit	FX
0-34 (незадовільний рівень)/ (unsatisfactory level)	2 (незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни) / (unsatisfactory with the compulsory repeating of the course)	Не зараховано -з обов'язковим повторним вивченням дисципліни / Failed with the compulsory repeating of the course	F

«Відмінно» - А (90-100 балів) – виставляється студенту, який глибоко та міцно засвоїв матеріал, відмінно справляється з задачами та питаннями, показує знайомство з фаховою літературою, володіє різносторонніми навичками та прийомами виконання практичних завдань, вміє добре орієнтуватись у виробничих ситуаціях.

«Добре» - ВС (75-89 балів) – виставляється студенту, який твердо знає програмний матеріал, правильно застосовує теоретичні знання при рішенні практичних завдань, володіє необхідними навичками та прийомами їх виконання.

«Задовільно» - DE (60-74 балів) – виставляється студенту, який має знання тільки основного матеріалу, але не засвоїв його деталей, допускає неточності, неправильне тлумачення окремих елементів завдання та відчуває труднощі при виконанні практичних завдань.

«Незадовільно» - FX (35-59 балів) - виставляється студенту, який дає необґрунтовані відповіді на запитання, допускає суттєві помилки у використанні понятійного апарату. Не простежується логічність та послідовність думки. Формулювання хаотичні та не усвідомлені.

«Незадовільно» - F (0-34 балів) - виставляється студенту, який не засвоїв зміст дисципліни, вміння та навички не набуті.

12. Методичне забезпечення

Для вивчення студентами дисципліни **«Збалансоване природокористування та ресурсозбереження»** розроблено методичні рекомендації щодо підготовки до практичних занять, опорний конспект лекцій (розміщено на сайті бібліотеки ДУІТ).

Також розроблені конспекти лекцій (презентації) та методичні вказівки до виконання самостійних робіт з дисципліни, з якими студенти можуть ознайомитися на навчальній платформі Google Class.

13. Рекомендована література

Базова

1. Збалансоване природокористування та ресурсозбереження: Конспект лекцій для студентів спеціальності 101 «Екологія», ОПШ «Екологія транспортної інфраструктури» усіх форм навчання / Сорочинська О.Л. – К.: ДУІТ, 2024. – 116 с.
2. Збалансоване природокористування та ресурсозбереження: Методичні рекомендації до виконання практичних робіт для студентів спеціальності 101 «Екологія» освітньо-професійної програми «Екологія транспортної інфраструктури» усіх форм навчання / Сорочинська О.Л.– К.: ДУІТ, 2024. – 70 с.
3. Ресурсозберігаючі технології на транспорті. Конспект лекцій для студентів спеціальності 101 «Екологія», 275.02 «Транспортні технології (на залізничному транспорті)», усіх форм навчання / Сорочинська О.Л.. – К.: ДУІТ, 2022. – 44 с.
4. Ресурсозберігаючі технології на транспорті. Методичні рекомендації до виконання практичних занять для студентів спеціальності 101 «Екологія», 275.02 «Транспортні технології (на залізничному транспорті)», усіх форм навчання / Сорочинська О.Л.. – К.: ДУІТ, 2022. – 28 с.
5. Ресурсозберігаючі технології на транспорті. Методичні рекомендації щодо самостійної роботи з дисципліни для студентів спеціальності 101 «Екологія», 275.02 «Транспортні технології (на залізничному транспорті)», усіх форм навчання / Сорочинська О.Л.. – К.: ДУІТ, 2022. – 23 с.
6. Олійник Я. Б., Шищенко П. Г., Гавриленко О. П. Основи екології: підручник. К. : Знання, 2012. 558 с.
7. Економіка довкілля і природних ресурсів: навчальний посібник. За заг. ред. П. Т. Бубенка. Х. : ХНУМГ, 2014. 280 с.
8. Коренюк П. І., Федулова С. О. Економіка природокористування. Навчальний посібник. Дніпропетровськ : Акцент ПП, 2014. 274 с.
9. Білявський Г. О. Фурдуй Р. С., Костіков І. Ю. Основи екології : навчальний посібник. К. : Либідь, 2004. 408 с.
10. Мартусенко І. В., Погріщук Б. В. Регіональна економіка : підруч. для студентів ВНЗ. Тернопіль : Крок, 2015. - 626 с.

11. Дорогунцов С. І., Коценко К. Ф., Хвесик М. А. та ін. Екологія. Підручник. К. : КНЕУ, 2005. 371 с.
12. Екологічні основи збалансованого природокористування в агросфері : навчальний посібник. За ред. проф. С. П. Сонька та Н. В. Максименко. Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. 572 с.
13. Шищенко П. Г., Гавриленко О. П. Прикладна геоекологія: підручник. К. : ПВТП АТ&К», 2020. 440 с.
14. Клименко М. О., Борисюк Б. В., Колесник Т. М. Збалансоване використання земельних ресурсів : навчальний посібник. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2014. 552 с.
15. Клименко М. О., Рокочинський А. М., Бедункова О. О., Маланчук Є. З., Жомирук Р. В., Громаченко С. Ю. Утилізація твердих побутових відходів. Рівне : НУВГП. 2010. 307 с.
16. Гриб Й. В., Клименко М. О., Сондак В. В., Гуцол А. В. та ін. Моніторинг природокористування та стратегія реабілітації порушених річкових і озерних екосистем: навчальний посібник. Вінниця : ФОП Рогальська І. О., 2015. 486 с.

Допоміжна

17. Екологічна оцінка впливу автомобільного транспорту на довкілля / Vitalina Lukianova, Roksolana Lysak, Liubov Soloviova, Olena Sorochynska // Науковий журнал «Автомобільні дороги і дорожнє будівництво», 2023. Випуск 114. Частина 1. ISSN 0365-8171 (Print), ISSN 2707-4080 (Online), ISSN 2707-4099 (CD), <http://addb.ntu.edu.ua>. DOI: 10.33744/0365-8171-2023-114.1-142-150
18. Дослідження та аналіз методів щодо зменшення негативного впливу залізничного транспорту на навколишнє природне середовище / В.О. Хрутьба, Л.М. Соловійова, О.Л. Сорочинська, І.В. Самойленко // Вісник Національного транспортного університету. - 2022. - №5. DOI: 10.33744/2308-6645-2022-1-51-416-422
19. Впровадження процесів ресурсозбереження на підприємствах залізничного транспорту /Сорочинська О.Л., Кралевиц А.В // Збірн. матер. III Міжнародної науково-практичної конференції «Екологія. Довкілля. Енергозбереження» (1-2 грудня 2022 р., Полтава). Полтава: НУПП, 2022. С. 273-276.
20. Приварникова І.Ю., Литвиненко Ю.І. Удосконалення управління відходами на державному рівні задля ресурсозбереження. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2014. № 3(2). С. 255–259.

21. Іванова Т.В. Екологізація природокористування та політика ресурсозбереження в сучасних умовах. Економіка та держава. 2011. № 4. С. 123–125. 15. Біляк Т.О. Екологізація економічної діяльності як передумова забезпечення екологічної безпеки. Формування ринкових відносин в Україні. 2012. № 8. С. 41–44.

22. Беляєва Г.Є. Ресурсозбереження як напрямок підвищення конкурентоспроможності підприємств в загальній системі управління [Текст] / Г. Є. Беляєва // Відп. за вип. О. М. Теліженко. – Суми : СумДУ, 2010. – Ч.1. – С. 20-23.

14. Інформаційні ресурси

1. <https://mepr.gov.ua/> - Офіційний сайт Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України.
2. <https://paeu.com.ua/> - Офіційний сайт асоціації професіоналів довкілля «ПАЕУ».
3. <https://www.dei.gov.ua> – Екологічна інспекція
4. <https://dqs.com.ua/ekologichna-vidpovidalnist/> - Екологічний менеджмент ISO 14001
5. <http://www.zakon.rada.gov.ua> – Офіційний сайт Верховної ради України.

Розробник

Любов СОЛОВЙОВА